Varuhus i Malmö

VARUHUS I MALMÖ

Historik om olika varuhus som funnits och finns i Malmö

Anders Derback / källa: wikipedia

Magasin du Nord

eller i dagligt tal endast Magasin – är en dansk varuhuskedja med butiker vid Kongens Nytorv och Ørestad i Köpenhamn, i Lyngby, Rødovre, Odense och Århus

Företagets rötter går tillbaka till 1868, då Theodor Wessel och Emil Vett öppnade en manufakturaffär i Århus under namnet Emil Vett & Co. Butiken blev framgångsrik och flyttade 1871 till Immervad, där även nuvarande varuhus är beläget.

År 1870 öppnade bolaget en butik i Köpenhamn i hyrda lokaler på dåvarande Hotel du Nord, som var ett av dåtidens finaste hotell i Danmark, och där bl.a. H.C. Andersen hade bott i åren 1838-47. Under de följande åren hyrde bolaget mer och mer av hotellet och 1879 fick samtliga varuhus i Danmark namnet Magasin du Nord. År 1889 hade Magasin övertagit hela hotellet, 1893-94 revs detta och Hambros gård, och den nuvarande byggnaden i fransk nyrenässansstil uppfördes.

Theodor Wessel

Emil Vett

År 1870 öppnade bolaget en butik i Köpenhamn i hyrda lokaler på dåvarande Hotel du Nord, som var ett av dåtidens finaste hotell i Danmark, och där bl.a. H.C. Andersen hade bott i åren **1838-47.** Under de följande åren hyrde bolaget mer och mer av hotellet och **1879** fick samtliga varuhus i Danmark namnet Magasin du Nord. År **1889** hade Magasin övertagit hela hotellet, **1893-94** revs detta och Hambros gård, och den nuvarande byggnaden i fransk nyrenässansstil uppfördes.

Köpenhamn

”Magasin”

Vid
Kungens Ny Torg

https://sv.wikipedia.org/wiki/Kongens_Nytorv#/media/File:Statue_de_Christian_V_de_Danemark.jpg

Bolaget öppnade filialer i hela Danmark. **År 1892** fanns 50 filialer, och **1906** hade antalet ökat till 98. **Åren 1911-25** fanns även en **filial i Malmö** (se vidare Wessels). På **1950-talet** började antalet varuhus minska och så småningom återstod endast fem (numera sex). Bolaget börsnoterades **1952**. Fram till mitten av **1990-talet** ägdes bolaget av **Theodor Wessels ättlingar** via **Magasin du Nords fond**. **År 1991 köptes** konkurrenten **Illum** på Strøget i Köpenhamn, och 2003 såldes 80% av detta till investmentbolaget **Merrill Lynch.**

En filial fanns i Malmö på adress Adelgatan 44 (modern nr 8)
Här såldes Möbler och gardiner.
Tiden var kring **1870** och sedan öppnade man även lokal
Adelgatan 65, som idag är nr. 12 Sturehofs Restaurang.
År 1911 kom den klassiska hörnfastigheten till i korsningen
Södergatan, hörnet där sedan Sankt Jörgen Hotellet kom att ligga.
Innan och före 1911 fanns det s k **Gråberska Huset** på tomten.
Huset år 1911 där hade varuhuset två plan och över fanns det
Lägenheter. Även en bokhandel låg i huset.
Sortimentet hos Wessels var tyger, gardiner, handskar, underkläder,
och strumpor. Det fanns fram till **1920 talet** herrekipering också.
Chefer var VD Häger och chef för varuhus Edvard Möller.
1925 blev företaget A-B Wessels. **1935** infördes leksaker i sortimentet.

Efter att ha gått med förlust i flera år var Magasin i ekonomiska svårigheter. Den största ägaren, Jyske Bank, ville inte bidra med medel och familjefonden saknade pengar. De två huvudägarna framlade **1999** en handlingsplan, som skulle ge familjen kontroll över bolaget och finna en köpare till bankens ägarandel. För att minska sina skulder började bolaget **2001** att göra sig av med en rad egendomar och **2004** såldes fastigheterna där varuhusen på Kongens Nytorv och i Lyngby var inrymda, och i stället ingicks ett leasingavtal med återköpsrätt (ett så kallat sale and lease back-avtal).

Familjen lyckades inte att återfå kontrollen, utan i november 2004 såldes koncernen till ett **isländskt** köparkonsortium, M-Holding, med bolaget **Baugur Group** i spetsen. I samband med detta återköpte Magasin fastigheten på Kongens Nytorv, och Magasin du Nords fond blev som del av uppgörelsen delägare i denna. I samband med detta beskyllde en rad småägare, vars aktier blev tvångsinlösta, fonden för att ha sålt aktierna till ett för lågt pris för att i gengäld bli delägare till fastigheten. År **2006** öppnade Magasin ett helt nytt varuhus i shoppingcentret Field's i Ørestad på Amager.

https://sv.wikipedia.org/wiki/Field%27s#/media/File:Fields-2005-syd.jpg

https://sv.wikipedia.org/wiki/%C3%98restad#/media/File:%C3%98restad_Karen_Blixen_Parc.jpg

Wessels i Malmö

Wessels var en svensk stormarknadskedja med ursprung i det **1911** i Malmö öppnade varuhuset Th. Wessel & Vett, som då var en filial till det välkända Magasin du Nord i Köpenhamn. Varuhuset var inrymt i en pampig byggnad, ritad av August Ewe och Carl Melin, i hörnet av Södergatan och Stora Nygatan och sålde konfektion och bosättningsartiklar. **År 1925** övertogs varuhuset av svenska AB Wessels i Malmö.

Fredag den 19 oktober **1962** flyttades verksamheten till det nybyggda stormarknaden i Jägersro, nuvarande Jägersro Center och blev Skandinaviens första stormarknad och den andra i Europa. Man var därigenom också ett av de första varuhusen i Sverige som satsade på en bilburen kundkrets. Butik var på 8 000 m² i ett plan och utanför en parkering för 2 500 bilar.

1920

Foto: Berndt Johnsson / Malmö Museer

Foto: Okänd fotograf / Malmö Museer

Vid denna tidpunkt fanns endast kollektivtrafik till Jägersro i samband med tävlingar på travbanan och Wessels satte då in bussar i egen regi från Rosengårdsstaden, där spårvagnarna vände, till varuhuset. I samband med högertrafikomläggningen **år 1967** ersattes dock spårvagnarna med bussar som fortsatte till Jägersro.
Wessels utvecklades under **1960- och 70-talen** till en **stormarknadskedja,** antingen genom öppnande av helt nya enheter eller genom köp av befintliga, som Josefssons stormarknad i Borås (öppnat 1969 av postorderföretaget Josefssons), vilket övertogs **1974. År 1977 fusionerades Wessels** med en annan varuhuskedja, **Bra stormarknad**, och fick då **namnet B&W**. På **1990-talet köptes B&W av KF**, som driver verksamheten vidare **under namnet Coop Forum.**

Byggnaden på Södergatan i Malmö revs kort efter utflyttningen för att ge plats åt Hotell S:t Jörgen. Byggnaden är troligen den mest sörjda av de som försvann under stadssaneringen i Malmö. Begreppet "Wessels hörna" var så välkänt att det levde kvar bland malmöborna i åratal efter att huset rivits.

1934

Övre plan var lägenheter

Nedre två plan Var varuhus och en bokhandel

Foto: Ragnar Küller / Malmö Museer

1935

Foto: Ragnar Küller / Malmö Museer

1935

Foto: Ragnar Küller / Malmö Museer

1937

Foto: Ragnar Küller / Malmö Museer

Så blev det ett Hotell istället. Kvarteret hette Sankt Jörgen så samma namn på Hotellet

Foto: Okänd fotograf / Malmö Museer

Foto: Okänd fotograf / Malmö Museer

© Bo F. Mårtensson / Malmö Museer

Wessels nya varuhus kom att ligga mitt emot Jägersro travbana

B&W var en svensk stormarknadskedja, som kom till genom en fusion **1977** av **Bra stormarknad**, som ägdes av AB Turitz & Co och Wessels, som från början varit varuhuset Th. Wessel & Vett i Malmö. B&W betyder alltså Bra och Wessels. B&W förvärvades 1992[1] av Kooperativa Förbundet (KF) och går numera (i likhet med bland annat före detta Obs!-stormarknader) under namnet Coop Forum eller Stora Coop.

Jägersro Center

Historiskt 1962 – idag

- Wessels
- B & W
- Jägersro Center

Konceptet lågprisvaruhus

Konceptet med ett lågprisvaruhus hade lanserats i USA av F.W. Woolworth redan **1879**, och det var härifrån Turitz och Sachs lät sig inspireras. Alla varor försågs med låga priser i ett fåtal prislägen.

Turitz kom ursprungligen från Sundsvall, men via studier utomlands flyttade han till Göteborg där han tillsammans med grosshandlaren Henning Schlasberg från Landskrona, kom överens om att öppna en 15-öresbazar under namnet American Bazar i Göteborg. Aktiekapitalet sattes till 6 000 kronor, fördelat på 60 aktier, av vilka vardera hade 30 stycken. Ledare för firman blev den då 25-årige Turitz. Den 14 december **1909** öppnade American Bazar sina portar på fastigheten Kungsgatan 23 i Göteborg.

Förebilden

F.W. Woolworth (Frank Winfield Woolworth), född 13 april 1852 i Rodman i Jefferson County i New York, död 8 april 1919 i Glen Cove på Long Island i New York, var en amerikansk affärsman, som mest är känd för butikskedjan Woolworth's som han grundade, och byggnaden Woolworth Building i New York.

Ursprungligen lantarbetare fick Woolworth anställning som bodbiträde. Han var en ambitiös ung man som sparade varje cent han kunde undvara och gick på kvällskurser för att förkovra sig. Till sist hade han sparat ihop så mycket pengar att banken vågade ge honom ett lån på några hundra dollar. Han övertalade sin arbetsgivare att stödja hans idé om en butik som sålde allt för 5 cent eller billigare. Den första "5 cent-butiken" öppnade i Utica, New York, i februari 1878 men blev ett fiasko. Han bestämde sig för att göra ett nytt försök med varor som kostade upp till 10 cent. Han öppnade en s.k. "five and ten cent"-butik i Lancaster, Pennsylvania, den 21 juni 1879 och denna gång blev det succé.

År 1913 lät han uppföra Woolworth Building i New York för 13,5 miljoner dollar kontant. Den var då New Yorks högsta byggnad (241,4 meter).

Woolworth var gift och hade tre döttrar. Ett av hans barnbarn var den kända mångmiljardärskan Barbara Hutton.

Sachs Joseph. Två av de viktigaste entreprenörerna inom svensk detaljhandel under **1900-talet** var Joseph Sachs och HG Turitz.

Sachs låg bakom grundandet av **NK (Nordiska Kompaniet).** Det bildades genom att Stockholms två största detaljhandelsföretag, KM Lundberg och Joseph Leja, slogs ihop **1902.** Josef Sachs var vd/ordförande i Joseph Leja och NK **1892-1949.** NK:s varuhus på Hamngatan var Sveriges första moderna varuhus, utformat efter amerikanska förebilder.

https://sv.wikipedia.org/wiki/%C3%85hl%C3%A9ns#/media/File:%C3%85hlens_2009b.jpg

Åhléns: Åhlén & Holm var från början ett postorderföretag i Insjön. Den allra första produkten man hade i sitt sortiment, var en tavla med kungafamiljens porträtt som de följande åren såldes i över hundratusen exemplar. Den första katalogen kom ut redan efter ett par månader och innehöll 272 artiklar.

Hopslagningar startar (1. Tempo (NK-Åhléns) sedan nytt namn 2. Åhléns

Lanseringen var dock inte okontroversiell och de låga priserna väckte protester från lokala handlare. Då både Sachs och Turitz var judar kom kampanjen att uppvisa antisemitiska inslag. **1934** tillsattes en statlig utredning för att undersöka om marknaden för lågprisföretag skulle regleras för att skydda övrig handel, men någon lagstiftning blev det inte och varuhuskedjan kunde fortsätta att växa runt om i Sverige.

Åren 1941-1971 ingick varuhuskedjan Grand Bazar, sedermera Grand, som systerbolag till EPA inom koncernen Turitz & Co. På **1960-talet öppnades EPA** Stormarknad på flera orter i Sverige. År 1978 gick man ihop med Tempovaruhusen inom dåvarande NK-Åhléns, varvid namnet ändrades till Tempo. Vid tidpunkten för samgåendet mellan EPA och Tempo hade EPA ett 100-tal varuhus med 12 000 anställda och en försäljning på 3 miljarder kronor. **År 1985** omvandlades alla **Tempo-varuhus till Åhléns-varuhus** eller avvecklades.

EPA (förkortning av Enhetsprisaktiebolaget, alternativt Enhetspris AB var en varuhuskedja med affärer i hela Sverige men även Norge och Danmark. EPA stod för låga priser och ofta lite enklare kvalitet. Företaget grundades av Josef Sachs och Herman Gustaf Turitz, vilka sedan tidigare drev NK i Stockholm respektive Grand Bazar i Göteborg.

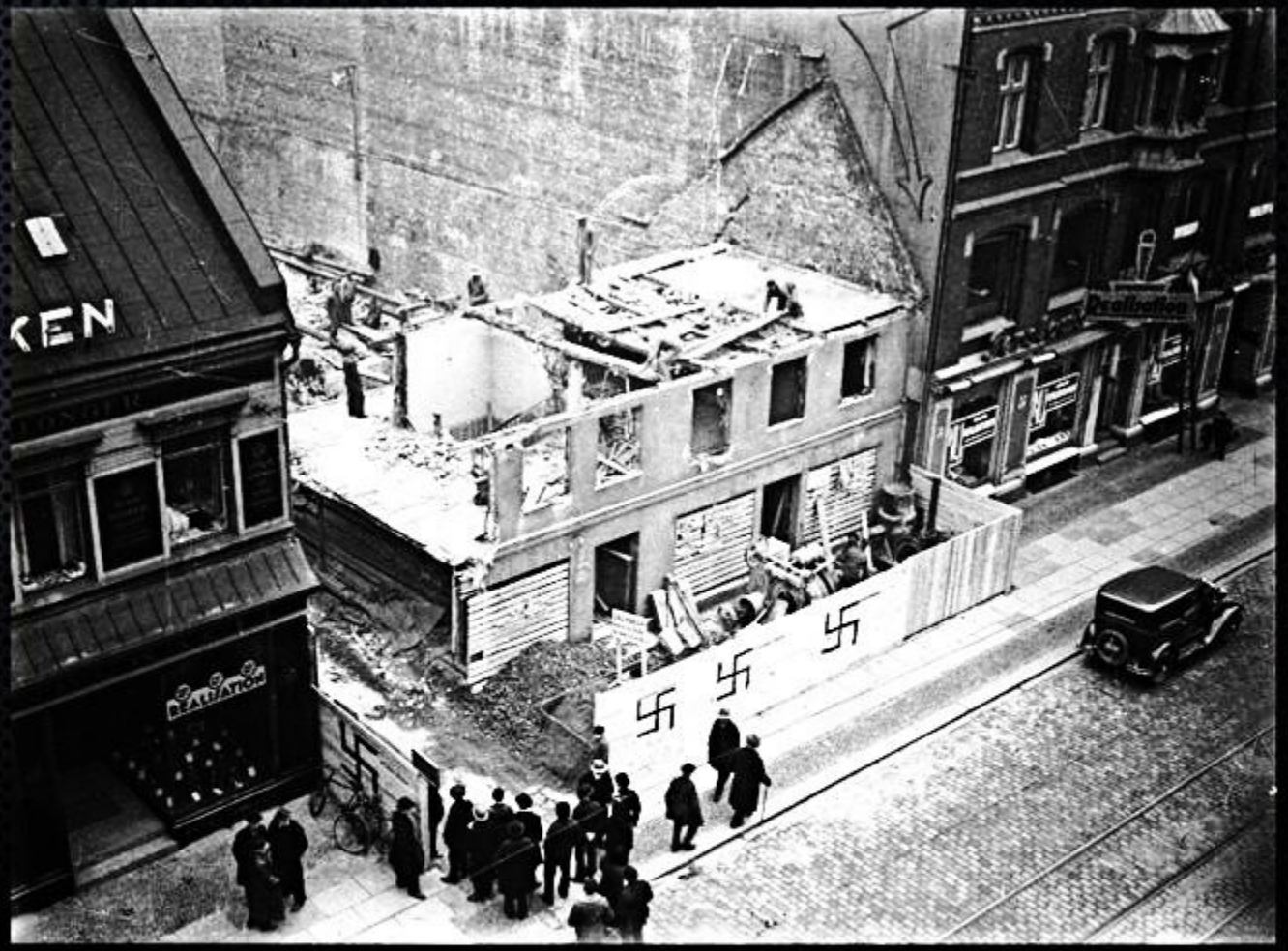

Rivning av en fastighet inför bygget av EPA-varuhuset i Malmö 1930–1931 med hakkorskampanj riktat mot ägarna.

EPA växer ut och bygger nya varuhus

År 1913 startades även en filial, **AB Varuhuset Skandia**, på Östra Hamngatan i Bräutigams nuvarande hus vid hörnet av Kungsgatan och Östra Hamngatan i Göteborg, vilken konkurrerade hårt med den av Åkerlund och Pauli ägda **Grand Bazar** på Kungsgatan 49, den största av konkurrenterna. Resultatet blev att Grand Bazar köptes i slutet av **1913,** medan **Skandia** avvecklades. Bolaget expanderade kraftigt, och partiaffären skildes från detaljaffären den 1 april **1917** och blev upphov till **AB Turitz & Co**. **År 1930** beslöts att för startandet av så kallade chain stores bilda ett särskilt bolag, som skulle benämnas **EPA (Enhetspris AB),** och bli ett dotterbolag till AB Turitz & Co. De första affärerna med namnet EPA öppnades **1930** i Örebro, därefter i Västerås, den 17 december 1930[3] på Götgatan i Stockholm och 1931 på Odenplan i Stockholm, i Helsingborg och Lund

Foto: © Mats Gustavsson / Malmö Museer

MM 062906:001

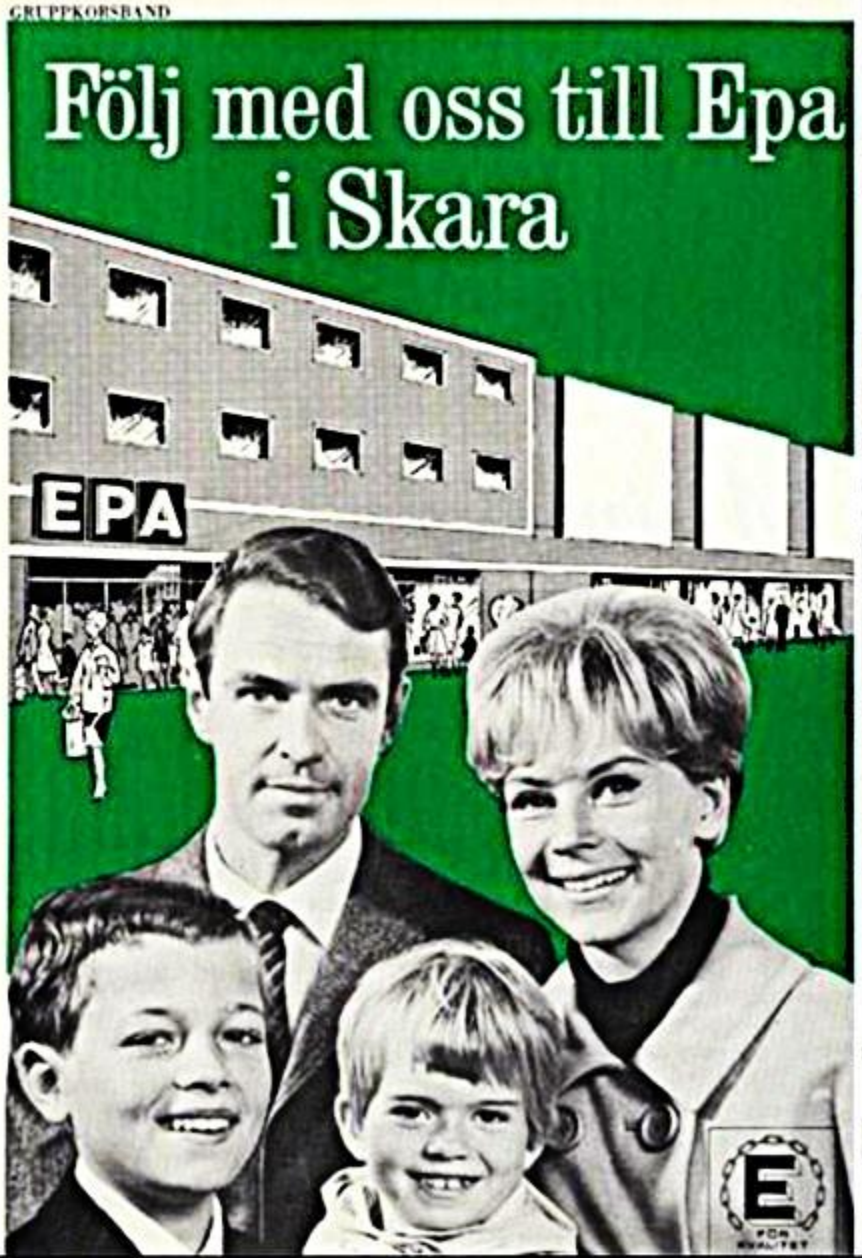

Exempel på annons

Exempel EPA Örebro

Foto: Borg, Knut

Örebro läns museum

Exempel
EPA
Uddevalla

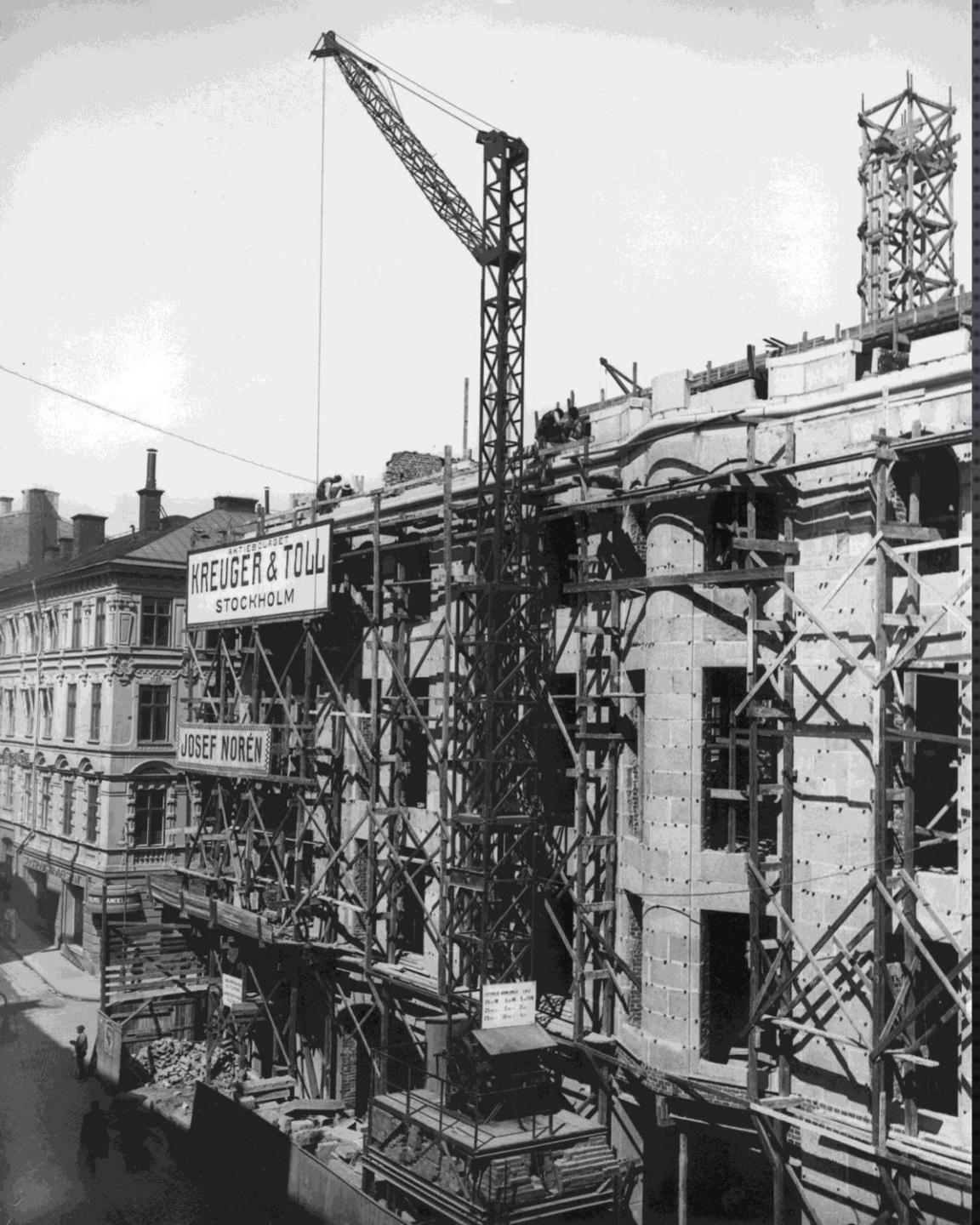

Byggandet av Nordiska Kompaniet i Stockholm, 1915.

NK Malmö

Hansa är en galleria vid Stora Nygatan i centrala Malmö. Hansa ligger på samma plats som Malmö Yllefabriks gamla textilfabrik Doffeln. År 1963 öppnade Nordiska Kompaniet en filial i de nya lokalerna som ritats av malmöarkitekten Thorsten Roos på Malmökontoret, nuvarande Hultin & Lundquist Arkitekter. NK upphörde med sin verksamhet i Malmö 1991

https://sv.wikipedia.org/wiki/Hansa_(k%C3%B6pcentrum)#/media/File:Hansacompagniet,_Malm%C3%B6.jpg

Domus

Domus (latin för 'hus', 'hem'), var svenska varuhus tillhörande Kooperativa Förbundet (KF). Varuhusnamnet användes mellan **åren 1956 och 2012.**

1956 blev Domus det gemensamma namnet på varuhusen inom KF. Därefter steg antalet Domusvaruhus och som mest fanns det över **200 enheter**. Gamla hus revs för att ge plats åt de nya, stora varuhusen. Storlek och fasadutformning på byggnaderna har många gånger kritiserats för att inte vara anpassade till den miljö i vilken de uppfördes.

Under 1980-talet började man avveckla Domusvaruhusen. Många varuhus byggdes om till gallerior kombinerat med Konsum- och Coop Konsum-butiker. Avvecklingen var mer effektiv i de områden där konsumentföreningarnas butiksverksamhet skulle tas över av KF i början av **90-talet**. Det gällde främst de konsumentföreningar som hade verksamhet i storstäder. I andra delar av landet överlevde Domus något längre.

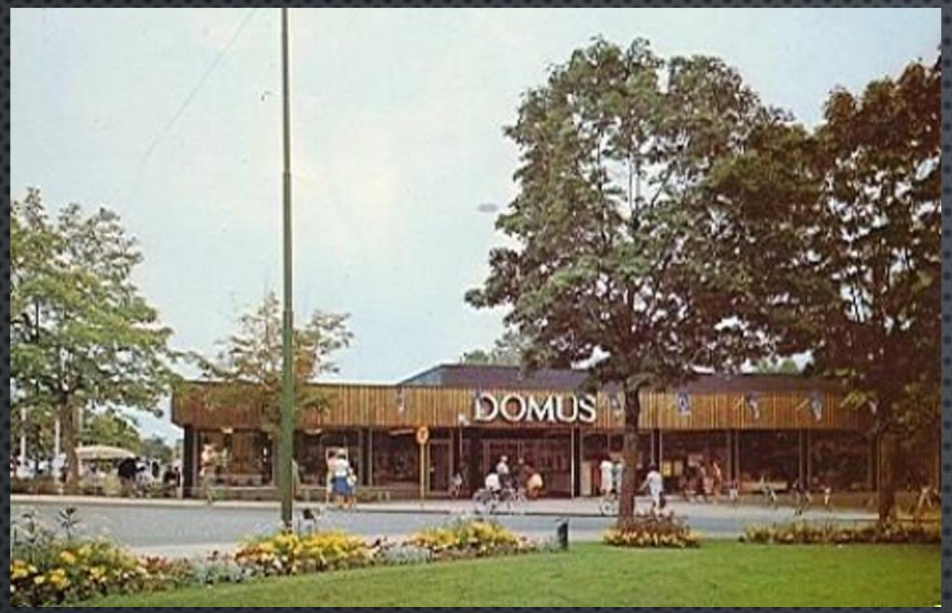

https://sv.wikipedia.org/wiki/Domus#/media/File:Domus_i_Kristianstad.jpg

https://sv.wikipedia.org/wiki/Triangeln_(k%C3%B6pcentrum)#/media/File:Triangelns_k%C3%B6pcenter,_Malm%C3%B6.jpg

Från början ett Domus varuhus Triangeln Malmö

Triangeln, eller Triangelns köpcentrum, (i folkmun Triangelen), är ett köpcentrum beläget på platsen Triangeln i delområdet Rådmansvången i centrala Malmö. Triangeln är stadens fjärde största köpcentrum, efter Mobilia köpcentrum, Entré och Emporia. Triangeln invigdes den 21 september 1989.

Tidsaxel för ägarförhållandena mellan de olika varuhusen.

1899 grundas Åhlen & Holm av Johan Petter Åhlén och Erik Holm i Insjön.
1899 bildas Kooperativa Förbundet, KF.
1902 bildas AB Nordiska Kompaniet, NK, då Karl M. Lundberg, Stureplan och firma Joseph Leja slår samman sina butiker.
1911 öppnade varuhuset Th. Wessel & Vett i Malmö som filial till Magasin du Nord i Köpenhamn.
1925 övertas varuhuset i Malmö av AB Wessels i Malmö och blir Wessels.
1930 startar AB Turitz & Co i Göteborg varuhuskedjan EPA.
1932 öppnades det första Tempovaruhuset ägt av Åhlén & Holm.
1935 KF köper varuhuset PUB i Stockholm.
1956 blir Domus det gemensamma namnet på varuhusen inom KF, utom i Stockholm.
1962 Wessels flyttar från centrala Malmö till Jägersro, vilket efterhand utvecklas till en stormarknadskedja.
1963 Konsum Stockholm inviger Obs! i Vårby.

1964 bildar AB Turitz & Co varuhuskedjan "EPA stormarknad", sedermera omdöpt till Bra stormarknad. KF:s nya varuhus på Odenplan i Stockholm får namnet "Kvickly". Samtidigt får också varuhuset "Special-Konsum" vid Slussen, Stockholm, namnet Kvickly. Sedermera ändras namnen till **"Domus".**
1969 köper NK företaget AB Turitz & Co (EPA).
1976 går NK/Turitz samman med Åhlén & Holm (Åhléns) och bildar NK-Åhléns. EPA och Tempovaruhusen får därigenom samma ägare.
1977 slås Wessels och Bra Stormarknad samman till " Bra & Wessels", senare B&W.
1978 slås EPA-varuhusen ihop med Tempovaruhusen och alla varuhusen heter därefter Tempo.
1985 namnändras alla Tempovaruhus till Åhléns
1988 förvärvades Saba Gruppen, inklusive B&W, av Axel Johnson AB.
1992 KF förvärvar alla B&W-varuhus och byter namn på ett antal av dem till Robin Hood.
2001 Coop lanseras och de fyra tidigare stormarknadskoncepten blir en kedja, Coop Forum.

https://sv.wikipedia.org/wiki/Tempo_(butikskedja)#/media/File:Tempo_Gr%C3%B6ndal_2013.jpg

Butikskedja Varumärket Tempo används idag för en butikskedja som ägs av Axfood. Butikerna är små och ligger i regel på landsbygden eller i bostadsområden. Tempos nuvarande logotyp är mycket lik den som gamla Tempo använde under sina första decennier. På varuhusen tillämpade däremot gamla Tempo en enklare logotyp med versaler.